

D. D.
PLANTÆ
ESCULENTÆ
PATRIÆ,

QUAS,
EX CONSENSU AMPL. ET EXPER. FAC. MED.
IN ILLUSTR. ACAD. UPSALIENSI,
PRÆSIDE

NOBILISSIMO & CELEBERRIMO VIRO
DN. DOCT. CAROLO
LINNÆO,

S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRO
MED. ET BOTAN. PROF. REG. ET ORD.
ACAD. IMP. N. C. MONSP. STOCKH. BER. TOL.
Ups. SOCIO,
SPECIMINIS ACADEMICI LOCO

PUBLICÆ VENTILATIONI SUBMITTIT
JOHAN HIORTH,
CHRISTINÆHAMNIA WERMELANDUS
IN AUD. CAR. MAJ. D. XXII. FEB. MDCCLII.
HORIS A. M. SOLITIS.

UPSALIÆ
Typis LAUR. MAGN. HÖJER.

P. J. Bergius

KONGL. MAJ:TS
TRO TJENARE och CORNET,
ÅDLE och MANHAFTIG.

HERR MICHEL
HIORTH,

MIN HÖGTÅRADE K. FADER.

At den, som får hugna sig af en huld Faders
omvårdnad, framför andra åger en oskattbar
förmon, är en sanning om hvilken visshet
jag alltid påminnes, så ofta jag eftersinnar den öm-
ma och oförtrutna omsorg, min K. Fader alt ifrån
min spådaſte barndom för min anſtåndiga upfoſtran
burit, ſamt den oſpada omkoſtnad jag än idag åtnju-
ter til mina ſtudiers befordran. Deremot finner jag
ock nogſamt huru en ſons ſkyldighet emot en ſå
ömfint Fader är ſtörre, än at den någonſin af ho-
nom

nom kan tiltullo årkennas, ån mindre afbõrdas. Ej underligt dertõre, om vid detta tilfåellet, då jag borde min K. Faders mig bevistå godhet på det hõgsta uphõja och bepristå, jag få vål af vålgierningarnas myckenhet och vårde, som min egen ofõrmõgenhet, nõdgas låta en võrdnadsfull tystnad vara mit tackfamma finnes tålk. Uptag dock, hulda Fader, med vanlig ynnest detta mit akademiska arbete, som jag nu fõr Eder nedlågger och til et, ehuru ringa, doch võrdsamt vedermåle af min barnsliga årkenstå upoffrar. Jag har hårutinnan korteligen upråknat och afhandlat de õrter som våxa vilda i vårt Fådernesland, och kunna til människors spis användas. Himlen fõrlåne min K. Fader jemte min Kiste Moder en bådesåll och långvarig lifstid, så at jag, med mina K. Syskon länge får glådias õfver så hulda Fõråldrars omvårndad! õnskar af alt hjerta

MIN HÕGTÅRADE K. FADERS

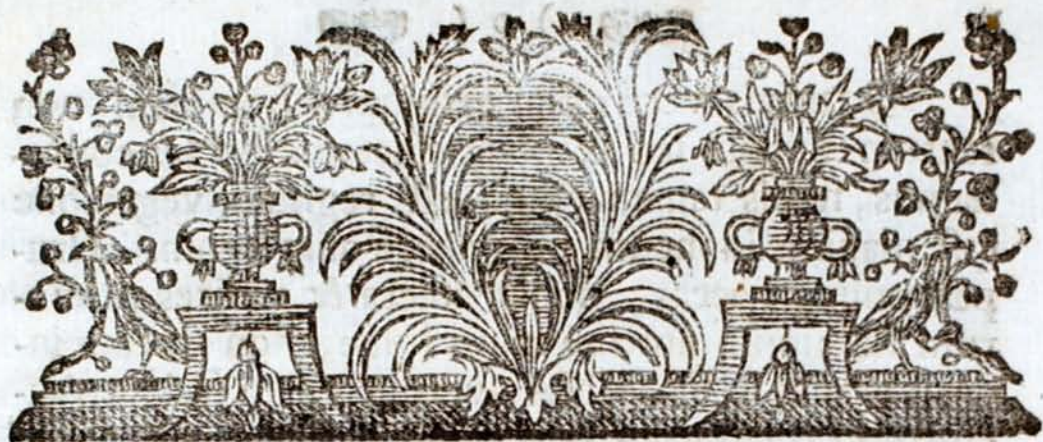
lydigste son
JOHAN HIORTH.

MONSIEUR.

Notre amitié mutuelle m'engage à rejouir de l'heureux succes de vos entreprises, & je me vois meme obligé de vous donner cette marque de mon estime & de l'interêt, que je prens dans tout ce, qui vous regarde. Votre belle Dissertation nous fait voir votre genie. Poursuivez donc ce, que vous avez si heureusement commencé, & n'épargnez aucune peine de cultiver & d'entretenir les belles qualités, dont la Nature vous a doué. Cependant je ne cesserai de vous souhaiter toute sorte de bonheur, & de me mettre tellement dans votre amitié, que vous n'aurez jamais raison de me reprocher le plaisir, que je prens de me dire,

MONSIEUR

votre très affectionné serviteur
PIERRE LÖFMAN.

Ita cibo nutritur haud aliter ac
lampas sustentatur oleo; sicut
enim hæc, pinguedine deficien-
te, mox exstinguitur, ita illa a
limento destituta, languet ac
demum evanescit. Summus i-
taque & Sapientissimus rerum

Conditor, qui cunctis animantibus constans quod-
dam & inexplebile vitam conservandi desiderium
indidit, benigne quoque ne ipsis alimentum pro vi-
tæ sustentatione summe necessarium deficeret, cu-
ravit. Homini autem animalium nobilissimo, prom-
ptuarium præ cæteris lautissimum videtur adsignas-
se; concessit namque ipsi, tam e radicibus vegeta-
bilium, oleribus & fructibus, quam e Quadrupe-
dibus, Avibus, Amphibiis, Piscibus, Insectis &
Vermibus, adeoque omnibus in terra, supra terram,
in aëre & denique profundo maris, victum quæ-
rere & amictum.

quam.

Quamvis vero esum carniū, hominem non tantum nutrire sed & pinguefacere lubentes concedamus, nobis tamen visum est regnum vegetabile ipsi maxime idoneum proponere alimentum. Drupas enim, baccas, poma, olera & radices primorum hominum nutrimentum fuisse, non tantum indicat SACRA PAGINA, verum etiam scripta Auctorum Profanorum & Poëtarum id satis superque commonstrant. Hinc PLATO refert, *a carnibus majores nostros abstinuisse.* HIPPOCRATES *de pane:* *Primi homines, inquit, sola vegetabilia gustarunt.* Sic etiam DIRSÆUS *Lib. antiq.* OVIDIUS *Metam. Lib. 1. Fab. 3. & Lib. 15. Fab. 2. Fast. Lib. 4.* TIBULLUS *Lib. 1. Eleg. 3.* JUVENALIS *Sat. 6.* LUCRETIUS *Deodat. Lib. 1.* VIRGILIUS *Geor. Lib. 1.* alios ut taceam, unanimo consensu primos terrarum incolas, fructibus ac pomis, quæ sponte tellus ferebat, victitasse, & nulla animalia occidisse referunt. SHAW de *Mauritanis Africæ* narrat, eos adhuc glandibus suis quernis, testis licet & nostris dulcioribus, victitare, & in hunc usque diem *Magnæ Hispaniæ & Lusitaniæ* mensis secundis glandes adponunt. Quid, quod *Gymnosophistæ Brachmanes*, a Theophrasto & Plinio sapientes Indiæ appellati & inter veteres in summis Philosophis habiti, etiamnum frequentes in India, in tota illa ora maritima, ab Alfora ad Gangem, per mille miliaria, soli phytivori habitant, quibus religio est, attingere illud in quo anima viva fuit; nihil itaque nisi vegetabilia comedunt, gaudent tamen corpore robusto & fiunt longæ-

gavi. *Essai*, Judeorum celebris secta, e carni-
 esu omnino abstinuerunt. *Carthusianis Monachis*
 carnes gustare interdictum est, tamen athletici. *Stru-*
ctura dentium æque luculenter monstrat, hominem
 ad vegetabilia pulposa & fructos carnosos, drupas,
 baccas, poma, nucees, in primis comedendas, fabri-
 catum esse. Sic quoque majores nostri in Europa
 herbis & glandibus, *Argivi* pyris, *Medi* amygdalis
Babylonii palmis, *Ægyptii* nymphæa, *Atbenienses*
 ficibus, *Perse* theribintini fructu, quondam victita-
 runt. Et adhuc plurimæ nationes, præsertim A-
 siæ, solis Palmarum fructibus, varie præparatis, &
 aqua vivunt, idque sine omni fere cura, & tot my-
 riadibus laborum ignoratis, quibus agricolæ
 nostri per totum annum gravantur; adeoque KÆM-
 PHERUS haud inique contendit, se nullum unquam
 vidisse populum, hoc facilius & tranquille magis
 viventem, cum suis palmis; quem ideo veterum *Lo-*
tophagos esse statuit.

At insignius demum aucto genere humano,
 non omnibus terras hæc fertiliores inhabitare li-
 cuit, sed utrosque polos propius domicilia trans-
 ferre coacti sunt plurimi. Nec ibi perpetua æstas,
 cibum quotidie ipsis in manus quasi porrexit, sed
 longior hiems, haud quoque exiguum exposcebat
 victus copiam, brevi æstate conquirendam. Novi
 itaque horum climatum incolæ, terram alias non
 frugiferam, aratro & ligone excolere assidue alla-
 borarunt, ut hoc modo frumentum, & exinde pa-
 nem, ad supplendas vices fructuum, ipsis suppedita-

taret. Ut vero adhuc tutius & uberius sese, contra im-
mensam hiemum voracitatem quasi & ingluviem, præ-
munirent, varias eam in rem excogitarunt artes, qui-
bus aut victum a putrefactione & varia destructione
liberarent, aut etiam variarum herbarum & aromatum
impositione, sapidiorem redderent. Hinc Ars Co-
quinaria, qui multiplici coctione, assatione, salium
& aromatum conditione, mixturis variis, frixatio-
ne, dapes infinite variabiles profert, ac hodie in
luxu coenisque dubiis instituendis, apud Nepotes
& Assotas, ad summum fere provecta est fastigium.

Qui terras incolunt calidiores, quibus perpetua
æstas, novum quotidie alimenti genus, e terra sponte
velut propullulans, offert, in eo nobis feliciores sunt,
quod minori ventris cura gravantur. Quotquot apud
eos crescunt terræ fructus nostris communiter longe
maiores, dulciores & calore solis melius cocti re-
periuntur; qui propterea corpus non tantum optime
nutriunt, sed & gulam irritant. Sic plus quam
quingenta *Palmarum* Species & præterea *Musa*,
Bromelia, *Garcinia*, *Psidium*, *Carica*, *Dillenia*, *Chry-
sophyllum*, *Genipa*, *Spondias*, *Diospyros*, *Mammea*,
Chrysobalanus, *Cordia*, *Zizyphus*, *Calaba*, *Ochna*, *An-
nona*, *Cactus*, *Ceratonia*, *Eugenia*, *Cornus*, *Persica*,
Armoniaca, *Amygdalus*, *Pistacia*, *Pinus sativa*, *Ju-
glans*, *Castanea*, *Cocus*, *Anacardium*, *Lycopersicum*,
Ficus, *Melo*, *Cucurbita*, & longe adhuc plures, men-
sas eorum ditant. Nos contra in frigidis hisce re-
gionibus, nec tantis, nec tam multis, nec nisi ra-
rius

rius tam sapidis, locupletati sumus fructibus, quapropter frumentis magis inniti cogimur.

Frumentorum species variæ sunt, & climatum naturam plerumque sequuntur. Sic meridionalium incolæ nihil fere præter *Oryzam* amant, in australibus Europæ *Tritico* imprimis victitant, in mediis Europæ *Secali*, in borealibus nostris Norrlandis nihil nisi *Hordeum*, & in frigidissimis subalpinis sola *Auena* maturitatem assequitur; hæc tamen semper hilares & quieti vivunt homines. Quapropter non satis admiranda est provida Summi Numinis cura, qua pauperibus pane suo vilissimo, aliquantulo lactis vel obsonii addito, æque contentos esse concessit ac ditiores summa eorum abundantia.

Quum apud nos omnes frugibus ita assueverunt farinaceis, ut in iis præcipuam victus sui basin usque a teneris posuerint, non raro inde accidit, ut segetibus casu quocunque destructis, in summam incidant miseriam & fame sæpius moriantur pauperiores; quum enim in hisce calamitatibus, quid potissimum suscipiendum sit nesciant, latrantem stomachum inconvenientissimo & naturæ maxime inimico ciborum genere citius implent, quam ut herbis ad esum aptioribus sese satiarent; nec id aliam ob causam, quam quod naturam harum & effectum ignorant, ac eapropter utiles a noxiis discernere nequeunt.

Hisce itaque commotus, herbas nostras indígenas pervolvere, & quas experientia varie collecta esui potissimum esse docuit, hæc enumeratas
siste-

sistere decreui; idque ut non tantum pauperes, quibus ipsi, urgente annonæ caritate, pro sua meliori quodammodo sustentatione utantur, sciant, sed & ut benevolo Lectori ante oculos ponatur, quam lautam esculentorum vegetabilium copiam Natura munificentissima nobis quoque concessit.

Heic vero supponam Plantas Suecicas incolis & possessoribus notas esse suis; si minus autem, in omni facile paræcia datur doctus Sacerdos, qui, si nomen ^{cunctis} ~~eruditi~~ mereri voluerit, facile herbam quameunque egentibus ex ductu FLORÆ SUECICÆ, NOB. D. PRÆSIDIS demonstrabit, illam namque heic fundamenti loco præstruam, utpote quæ tam plantarum apud auctores nomina, cum earum descriptionibus & figuris optime indigitat, quam earum etiam in qualibet provincia appellationes indicat.

1. ^{* * *} SALICORNIA ^{* * *} *herbacea* ^{* * *} crescit sat copiose ad littora maris in Scania, Gotlandia &c. Herbam hanc in Anglia aceto & sale condiunt & ad Acetaria asservant. *Raj. hist. p. 211.*

21. ^{* * *} PINGUICULA ^{* * *} *vulgaris*. Lac compactum Hyberboreorum, nostratibus *Tåtmjolk*, apud Norlandos usitatissimum, conficitur cum folia plantæ recentia & pinguedine rorida, filtro imponuntur, quibus lac nuper emulctum & naturaliter calens, adfunditur; quod citissime filtratum, per unum alterumve diem, ad quietem ut acefcat reponitur; unde lac istud longe maiorem, & tenacitatem & consistentiam, quam alias accidit, acquirit, nec se- rum ut alias contingit, præcipitatur; contra vero pa-
la-

lato maxime gratum redditur, licet cremor istius sit parcior. Tali modo semel hocce lacte præparato, non opus nova pro novo adhibere folia, sed modo dimidium cochlear antea præparatæ lactis, ut misceatur cum recenti necesse est; sic eandem acquirit naturam, & aliud lac, simili modo in suam naturam, fermenti instar, mutare valet ac etiam si infinitum procederet hæcce mutatio, ab indole suæ ne minimum deflectere videtur vis ultima, & hoc naturæ phænomenon singulare, exteris adhuc ignotum est. *Flor. lapp.*

32. VALERIANA *Locusta*, crescit copiose in arvis & apricis Scaniæ, ut & juxta Holmiam & alibi; folia vere & autumno antequam caulescat herba, leguntur, & radice rejecta, cruda eduntur, cum oleo, aceto & sale, loco lactucæ, cum qua sapore grato & vi humores demulcendi certat.

49. SCIRPUS *maritimus* juxta littora maris erescens, radicibus gaudet nodosis, quæ effossæ, siccatæ, inque farinam redactæ, erunt pauperibus, urgente annonæ caritate, pro pane.

85. BROMUS frequens in agris fecalinis, at reliqua contabescente segete frequentissimus, unde vulgus secale in bromum permutatum esse opinatur. Semina meliori fruge immixta, pani conficiendo inserviunt, dum vero justo majori adsint copia, panem infuscare & edentes primum quasi temulentos reddere dicuntur.

90. FESTUCA *aquatica* apud nos ubique in fossis & juxta flumina, lacus, paludesque copiosius
ac

ac unquam alia regione crescit. Semina quotannis in Polonia collecta & inde in Germaniam, interdum quoque in patriam nostram, sub nomine *Seminum Manne* transportata, in pulmentis magnatum, ob vim nutriendi saporemque suum gratum, non raro adhibentur; mirum itaque nationem nostram horum collectionem hucusque neglexisse, præcipue cum adeo facili colligantur & purificentur labore, *confr. It. Scan. 348.* Ad farinam redacta, in panis, placentarum vel aliorum ciborum præparatione, cæteris cerealibus parum cedunt.

97. *AUENA volitans* molestum & in agris nostris maxime abundans gramen est, præcipue messe cæterarum segetum deficiente. Agrioolis istud una cum reliqua fruge inferentibus, mirum quantum illudit, semina sponte demittens; quæ si colligere quis voluerit, paulo ante maturitatem dissectum gramen, tribulario ut sicceetur, dispergendum erit, dum sponte proreptantia, absque tribulatione obtinentur; & hisce ita perceptis ad cibos loco melioris avenæ utuntur Dalekarli.

103. *LOLIUM temulentum* per totam quidem Sueciam frequens, maxime vero in Gotlandia in vervectis præsertim lini; grandia ejus & conspicua semina pro pane & cibo quodammodo inserviunt non ita vero potui; bibentes namque temulentos valde & fere cæcos efficit; noxius autem ille effectus in tostione panis quoad partem maximam perit.

105. *TRITICUM repens.* Nullum hoc copiosius & agricolis tam molestum unquam reperitur gra-

gramen, quod quantum reliqua seges decrefcit, tantum illud fe multiplicat & accrefcit. Radices inter arandum acervatim colliguntur; quæ dein purgatæ, lavatæ, ficcata, contrita inque farinam redactæ, fœpius annona premente, tanquam panis adhibentur, & aliud quidpiam egentibus prius deficiet quam harum fufficiens copia. De cæteris, poffunt omnium graminum femina pro alimento ufurpari, pleraque tamen minutiora funt quam ut fufficienti conquirantur copia.

131. CORNUS *herbacea*. Illam copiofe profert Norlandia, & hujus baccæ a pueris ibi comeduntur, quum pulpoſæ & ſaporis haud ingrati ſint.

134. TRAPA jam apud nos rarior herba, ſed facile multiplicaretur, quum in aqua dulciori, lacubus nimirum & fluminibus, creſcens, ab omni hiemum frigore, æque incolumis heic ac in climate calidiore, conſervatur. Nuces profert, magnitudine ferme amygdali, cui etiam ſapore grato & vi nutriendi perſimiles ſunt, ideoque in menſis ſecundis ab exteris comeduntur, & Venetiæ quotidie in foro ſub nomine *Nucum Jeſuitarum* venduntur. Hujus itaque frequentioreſ culturam, popularibus meis commendatam volui, tanquam majoris in œconomia momenti & adhuc nemini excogitata, qua tamen maxima pars fluminum & ſtagnorum fertiles & fructiferæ, fierent.

153. ANCHUSA. Folia tenera, primo vere lecta ac in juſculis loco Braſſicæ concocta, in Uplandia vulgo adhibentur, dum cibum præbent ſalubrem & nutrientem, vix autem alibi uſitatum.

161. PRIMULA *vulgaris*. Foliis utuntur Angli in oleribus, placentis & acetariis, ac non tantum mollia sunt & nutrientia, sed & admodum corroborantia & nervoso generi utilia. Corollæ vino impositæ, jucunditatem augent, unde vinum primulæ, Suetice *Oxlågwin*, vulgo notum.

176-183 CAMPANULÆ, quarum fere omnes species esculentæ sunt, tum quoad Radicem ante quam caulescant, tum quoad Folia, quæ cocta edantur, & quidem species maxima 180 majorem præ ceteris suppeditat copiam, juxta radices montium luxurians; harum vero in cibariis usus nostratibus hucusque latuit.

195. RIBES *Grossularia*. Baccæ non solum crudæ eduntur cum sapore, sed & grossi in embemata coquuntur, nec non lagenis, aqua fervente antea calefactis & suberibus dein bene reclusis, injecti, in futuros usus diu servantur.

196. 197. 198. RIBES In oris nostris borealibus optime vigent; baccæ crudæ sapidissimæ, in robos & syropos præparatæ ad refrigerandum & orexin excitandum circa assaturas, vulgo adhibentur.

208. CHENOPODIUM *Bonus Henricus*, ubique luxurians in areis villarum. Turiones, germina novella & florum tyrsi, dum adhuc teneri sunt, coquantur aqua aut carniū juscūlo, & cum butyro liquefacto, non sine delectamento comeduntur, siquidem sapore & vi nutriendi Asparago per simili, gaudent. Foliorum alioquin verno tempore loco brassicæ usus apud exteros jamdiu invaluit.

220. **ERYNGIUM** *maritimum* præsertim juxta littora maris crescit. Turiones ante florescentiam in modum asparagi præparatæ, grate sapiunt, optime nutriunt vigoremque reddunt.

223. **DAUCUS** *sylvestris*, in variis locis Uplandiæ, non minus ac alibi, juxta margines agrorum crescit & cum Dauco sativa eandem constituit speciem, quare etiam radices, ante caulescentiam si sumantur, eundem cum ipsa & saporem præstant & usum.

231. **HERACLEUM** *Branca urfi*. Poloni & Lithuani ex foliis & seminibus, addito fermento, potionem coquere feruntur, quæ pauperibus sit loco cerevisiæ. *Dod. pempt. 307.* Camtschatenses caules nudos probe decorticatos comedunt. *Gmel. Sibir. 214.* Russi petiolos foliorum radicalium decorticatos & in sole suspensos, ut aliquantulum siccentur, colligunt in fasciculos & denuo suspensos, donec flavidi evaserint, faccis imponunt, in quibus farina quædam dulcis saccharo analogâ efflorescit, quem petiolorum quassatione colligunt; hoc Saccharum convivis cupidiarum loco offerunt. Quomodo ab iis etiam spiritus ardentes destillantur, vide apud *Cl. Gmelinum l. c.*

233. **ANGELICA** *alpina*. Caules antequam umbella explicata est, decorticantur & esitantur erudi a Lapponibus, instar pomorum sapidum & salubres. *Fl. Lapp. p. 69.* Semina etiam tingunt spiritum frumenti gratiore odore & sapore.

242 **SCANDIX** *Ceræfolium* crescit in agris Gotlandiæ, folia eduntur cocta in jussculis, nec non

adhibentur ad panatellas & placentas, quas sapidas & gratiores reddunt.

245. **CARUM**, frequentissimum in agris nostris sed plerumque neglectum. Radices ad huc teneræ in cibis ipsa etiam pastinaca jucundiores & delicatiores sunt, *Parkins.* adeoque latrantes stomachos pauperum sæpius possent apud nostros comperescere. Semina adduntur pani acidiusculo & caseis ad corroborandum stomachum; frequens etiam est horum usus in Suecia australi in spiritus frumenti destillatione. *It. Scan.* 139. 178. 201. Folia tenera cum oleribus coquuntur.

248. **APIUM** sponte crescit in Scania, cujus radix in hortis culta in acetariis & jusculis notissima est.

262. **TULIPA**. Peregrina planta dudum apud nos, in variis locis, indigena evasit ac vulgarissima, & radice nimium sese multiplicat. Bulbi hujus cocti ac cum butyro & pipere esei sapidi & salubres sunt, teste *Parkinsonio*, *Laurembergio*, & *Sim. Paulli*.

264. **CEPA scitilis**. Folia minutim confecta miscentur butyro & imponuntur piscibus quotidiano usui.

265. **CEPA sylvestris**. Folia frequentissime primo vere lecta, inter olera & plantas vernaes in jusculis coquuntur.

266. **PORRUM amphicarpon**, in Oelandiæ & Gotlandiæ agris frequens, hujus radices loco *Allii mensis* inserviunt.

272. ASPARAGUS crescit in australioribus Sueciæ. Turiones gulæ irritamentum cum butyro & pipere cocti, sapidissimi, vires veneremque exitant.

274. CONVALLARIA *Polygonatum*. E radicibus, urgente annonæ caritate, panis succedaneum conficiunt rustici Satagundiæ. *Diff. de Satag.* Turiones eduntur Constantinopoli uti Asparagi. *Bell. Itin.*

277. ACORUS. Radix aromatica est suppletque vices Cinnamomi, Piperis, Zingebri, in defectu aromatum Indicorum.

290. BERBERIS. Ex baccis acidissimis fit cum saccharo rob & gelatina omnium sapidissima. Succus baccarum expressus loco succi Citri inservit ad confectionem potus Polopuntia. *Act. Holm.*

292. 293. RUMEX *Lapathum*. Semina exicata in annonæ caritate inserviunt ad confectionem panis, sed multum obstruunt. Folia primo vere cum oleribus coquantur.

295. RUMEX *acetosa*. Folia cocta in jusculis, nutriunt & sapida sunt; est quoque earum usus in embematibus sat vulgaris, & a Lapponibus per æstatem lecta, cum lacte coquantur, unde lac illorum *Fuermomelke. Fl. Lapp. 93.*

303. ACER primo vere sub frigidis noctibus & calidis diebus vulneratum, lacrymam stillat, Betulæ in modum, quæ lento igne cocta & inspissata præbet saccharum candidum, instar sacchari officinarum.

304. EPILOBIUM *irregulare*. Radix sub terra asparagos innumeros pedales & bipedales, crassitie

fille digiti, exferit, quos nemo in usumvertere apud nos tentavit; sapor oleraceus esculentos diceret, quod etiam confirmatur observatione Cel. Gmelini in *Fl. Siber.* 1. p. 218. qui refert, medullam caulium inter cupedias Camischadalarum non infimum obtinere locum.

312. **VACCINIUM maximum.** Baccæ ingurgitantur a pueris, copiosius vero assumptæ temulentiam cum fugaci cephalaria interdum causant.

313. **VACCINIUM nigrum.** In sylvis nostris baccæ copiosissimæ leguntur, quæ crudæ grati sunt saporis & siccatae in panatellis infarciendis adhibentur.

314. **VACCINIUM vitis idæa.** Hisce nullæ in sylvis nostris frequentiores baccæ, autumnali tempore largius ingurgitantur, & ex iis præterea rob & gelatina in mensis nostris usitatissima præparatur.

315. **VACCINIUM Oxycoccus.** Baccæ quin edantur, nimium, quod illis inest acidum impedit, harum vero cum saccharo præparata gelatina, quid in mensis nostris jucundius?

321. **BISTORTA** copiosissima in apricis Norlandiæ, cujus e radicibus exsiccatæ & in farinam redactis panis premente annona parari posset, & hujus usus apud Samojedas necessarius adeo invaluit, ut cum carnibus Tarandorum & ferorum unicum fere ipsis nutrimentum præbeat, teste Cl. Gmelino.

322. POLYGONUM autumnno, peracta messe, agros viasque tegit, & feminibus quidem parvis, numerosissimis tamen & valde ponderosis gaudet, quæ ad omnia in quibus Fagopyro utimur perutilia sunt.

323. HELXINE *scandens*. Semina quoad genus, figuram, magnitudinem & saporem Fagopyro simillima, in vervectis summa interdum reperiuntur copia; & quum utilitate quoque Fagopyrum æquent in annonæ caritate minime negligenda esse suadent *Act. Holm. 1750.*

339. ARBUTUS *Uva ursi*. Baccæ crudæ haud grati saporis sunt, sed latrante stomacho, tam crudæ quam siccatæ & ad panem redactæ consumi possunt, fatendum vero quod nimis adstringunt.

377. SPERGULA. Accolæ maris septentrionalis, in Finmarkia Norvegica, destructa segete, ubi hæc planta luxuriat, herbam secant, & colligunt femina pro panis vicario conficiendo.

385. OXALIS *Acetocella*, iusculis & oleribus, quibus immiscetur, saporem conciliat gratum.

388. SEDUM *rupestre* ad radices montium Westrogothiæ frequens, & in hortis Belgicis plantata, inter olera locum obtinet.

395. SEMPERVIVUM, copiosissimum sæpe in tectis Sueciæ australis; folia crassa, succulenta, tenera, nobis in iusculis loco Portulacæ inservire possent.

396. PADUS. Baccæ crudæ a nonnullis copiose ingurgitantur cum sale.

397. PRUNUS *sylvestris*. Baccæ contusæ & vino impositæ, idem non tantum tingunt gratissimo colore rubro, sed & saporem ipsi addunt jucundior, sunt namque, austera licet & acidiusculæ, Persicis amaris admodum similes. Folia tenera leviter rosta, inservient nobis in infuso, loco Theæ Chinenfis.

398. CRATÆGUS *Scandica*. Arbor frequentissima in Oelandia. Baccæ a rusticis non sine delectamento comeduntur, præcipue dum frigus autumnale leviter ipsis attegit; optime insuper præ ceteris fructibus horreis nutriunt. Modum vero quo ab ipsis premente annona panis & potus præparatur, vel spiritus ardentes destillantur, optime docet *Dressius. Beskr. öfwer twenne slags fruktbarande Trån. Stock. 8vo.*

399. CRATÆGUS *Oxyacantha*. Baccæ siccatæ & in farinam redactæ, etiam inserviunt pro pane vicario conficiendo, nimis vero obstruunt.

400. SORBUS. Succus baccarum expressus dat nobis Cideram, potum sapidum, at baccæ siccatæ & in pulverem contusæ panem salubrem præbent. Nonnullis etiam in usu fuit ex illis spiritum ardentem destillare, cujus inde productum quamvis parciolem, optimum tamen & fragantissimum receperunt.

402. MALUS in Suecia australi sat frequens. Pomorum in cibariis varius datur usus, vel enim cruda, vel assata, vel jusculis immixta vel denique cum aqua & aliquanto lactis concocta vulgari-

niter a rusticis aliisque summo cum delectamento comeduntur. In succum expressa & vini in modum fermentata Cideram exhibent, quæ cum vino, etiam meliori, certat; cuius ideo usus in Anglia & Normannia evasit vulgaris. Ex hac vero iterum fermentata acetum cideræ etiam ubivis notissimum conficitur; interdum quoque ex iis spiritus destillantur sapidissimi, minus autem copiosi. Poma decorticata & in fornicibus leviter tosta, ad farturas reponuntur; conscissa lamellatim dum cruda sunt & panatellis interposita lapidiores eas reddunt; per cribrum denique trajecta ferculum præbent delicatissimum.

CERASUS in monte Westrogothiæ *Kinnekeulle* & in Scania crescit. Baccæ tam crudæ quam siccatæ vulgo varie comeduntur; gummi vero quod ex ea vulnerata sensim profluit, eadem qua gummi arabicum pollet virtute, de qua D. D. HASSELQUIST ex Ægypto refert plus centum homines obsidione cinctos, per duos fere menses, vitam absque alio cibo sustentasse, eo unice quod aliquantulum gummi interdum in ore susceptum & inde liquefactum deglutierunt. Id quod militibus in oppidis obsessis, vel fugam e captivitate hostium, per desertam molientibus, singulare ad vitam sustentandam solatium foret & sublevamentum.

404. FILIPENDULA *Molon* in campis frequens. Radices tuberosæ pisiformes siccatae & in farinam contusæ panem vicarium præbent sane non contemnendum.

406. 407. ROSA. Baccæ exacinatæ ad mensas secundas condiuntur; ex cynosbatis siccatis jam vulgo juscula delicatiora coquuntur. Coctæ nutriunt optime & in farinam redactæ panis vicem subeunt, nec non ad varia farcienda adhibentur. E petalis destillatur aqua suaveolens, cujus usus etiam in cibariis varius est.

408. RUBUS *ideus*. Baccæ crudæ bene sapiunt; saccharo conditæ adhuc melius. Succus expressus & rite fermentatus vinum gratum præbet.

409. 410. RUBUS. Baccæ crudæ sapidissimæ si vino imponuntur suavem ejus saporem valde augment.

411. RUBUS *saxatilis*. Baccæ a pueris præcipue ob saporem gratum ingurgitantur.

412. RUBUS *norlandicus*. Baccæ crudæ inter omnium sapidissimos Europæ fructus, & saccharo conditæ inter cupedia delicatissima non immerito numerantur; vino impositæ adeo istud jucundum efficiunt, ut licet antea vulgare, jam cum præstantioribus ceter.

413. RUBUS *Chamemorus*. Baccæ crudæ non sine delectamento comeduntur, & in vasculis ligneis conditæ, e Norlandia haud exigua quotannis copia exportantur & Holmiæ æque ac alibi venditæ in mensis loco rob adhibentur.

414. FRAGARIA. Baccæ tam crudæ, quam præcipue saccharo adpersæ, vel lacti immixtæ, ubique in summis habentur deliciis.

423. GEUM *caryophyllatum*. Radices lectæ antequam caulescant & cerevisiæ impositæ jucun-

eundem ipsi & odorem addunt & saporem, ac ab
acescentia præcavent.

460. RANUNCULUS *Ficaria*. Folia in Up-
landia verno tempore lecta inter olera coquuntur.

480. ORIGANUM loco majoranæ jusculis
immisceri posset. Folia tosta etiam, quum Theæ Chi-
nensi similia adeo sint, ut ab ea non nisi difficiliter di-
scernuntur, non video quid impediatur, quin fre-
quentius pro herba illa, jamjam nobis tam necessaria,
adhiberi possent in infuso.

473. CALTHA. Floribus statim sub explica-
tione lectis & muria acetoque conditis, Capparidis
loco utuntur nonnulli.

490. STACHYS *palustris*. Radices carnosæ,
coctæ, possent escari, ut & siccatae inque farinam
reductæ ad panem vicarium adhiberi.

511. MELAMPYRUM *arvense*. E seminibus
hujus etiam panis vicarius interdum conficitur, qui
tamen fuscus & subamarus evadit.

533. LEPIDIUM *perenne* loco Armoraciæ
carnibus coctis imponi posset.

537. COCHLEARIA *vulgaris* in acetariis
expetitur.

540. COCHLEARIA *Armoracia* tanquam præci-
puum appetitus exitamentum circa esum carniū &
piscium usitatissima.

547. BRASSICA *Napus* in arvis Gotlandiæ
sat copiosus, & Rapis nostris vulgaribus sapidior,
tam crudus, quam variis ferculis immixtus editur.
Ex hujus præcipue seminibus, æque ac omnium

Tetradynamia Siliquosæ, olea exprimi possunt, quorum usus tam in cibariis, quam alias in defectu olei Olivarum insignis est.

548. SINAPIS *arvensis*, ita in agris nostris luxuriat, ut meliorem frugem tantum non omnem excludat, præsertim dum tenuis hæc est & rara. Folia cocta pauperibus loco Brassicæ intervium, & serius aut forte nunquam de hujus inopia questuri sunt egeni.

549. SINAPIS *culinaris*. Semina cum potu tenuiori comminuta circa carniū & piscium fercula vulgo adhiberi nemo ignorat.

552. SISYMBRIUM, *Nasturtium aquaticum*, herba in acetariis sapida & salubris.

557. ERYSIMUM *Barbaræa*. Foliorum in acetariis usus tempore verno vulgaris est.

559. 560. CARDAMINE. Utriusque usus idem est ac præcedentis.

570. CRAMBE, juxta littora Oceani crescit. Folia dum adhuc tenera sunt, loco Brassicæ coquantur, maturiora namque temulentiam inducunt.

580. MALVA *procumbens*, juxta urbes pagosque frequens; foliis loco Brassicæ coctis vulgo utebantur veteres.

581. MALVA *major*, quam copiose profert Scania, ejusdem usus est ac præcedens.

589. SPARTIUM. Flosculi muria & aceto conditi, abeunt in succedaneum Capparidis.

596. OROBUS *tuberosus*. Radices coctæ sapidæ sunt & nutrientes, ac pro pane vicario inserviunt.

597. **OROBUS** *niger*, cujus radice olim Angli obsidione cincti vitam per aliquod tempus sustentarunt. *Raj hist. 916.*

598-600. **LATHYRI**. 601-605. **VICIÆ**. 606 **ERVUM**. 607. **CICER**. Horum omnium legumina & fere omnia herbarum Diadelphiarum semina, tam pro vicario pane, quam pro iusculis coquendis adhiberi possunt.

608 **PISUM** *maritimum* juxta littora maris nostri crescit, cujus cum seminibus incolæ comitatus Oxford-Schire Angliæ anno 1655 inedia afflicti sese sustentarunt.

612. **TRIFOLIUM** *repens*. Flores siccati pro pane inserviunt.

615. **TRIFOLIUM** *purpureum*. Flosculis siccatis inque farinam reductis Scoti fame pressi utuntur pro pane. Et hoc etiam modo omnia Trifolia & fere omnes flores diadelphii a 523 ad 590, ad panem vicarium adhiberi possunt. *Fl. Lapp. 273.*

627. **LEONTODON** *Taraxacum*. Folia verno tempore lecta, dum sese primum explicant & adhuc albida sunt, in acetaria præparantur, quorum in urbibus usus, sub nomine *pisenlit*, sat vulgaris.

631. **HIPOCHÆERIS**, valde in pratis nostris luxuriat aridioribus, cujus folia rustici Smolandiarum, tempore scenisee colligunt, & ut Brassica cocta comedunt; nec pauci sese a premente & molesta inedia præservarent, si modo horum usus vulgarior evaderet. *It. Scan 52.*

543. **SONCHUS** *alpinus*. Lappones caules ante florescentiam colligere, decorticare & crudos comedere solent, qui si oleo & aceto condirentur longe sapidiores fierent. Quum itaque & in humidis atque umbrosis conspicuam valde assequatur altitudinem, & facile seratur, neque hominibus neque pecoribus utilior fere plantaretur herba, bovis & pecoribus omnibus etiam expetita.

644. **SONCHUS** *annuus*. Folia tenera inter olera collectitia coquuntur.

647. **SCORZONERA**, copiosa in pratis provinciarum australium; radices habet ad cibum æque idoneas ac Daucus vel Pastinaca, quæ etiam rite siccata, & in pulverem redactæ ad panis confectionem conducunt.

648. **TRAGOPOGON**. Radices ante caulescentiam effossæ & per modum Asparagi coctæ, eandem cum ipso recipiunt gratum saporem, nec minus egregie nutriunt.

649. **LAPSANA**, antequam floret editur Constantinopoli cruda, Raphanum sapit, cocta autem amareleat. *Bell. itin.*

650. **CICHORIUM** copiose profert Scania. Folia primo vere læta, dum primum explicantur, & antequam virescunt, eodem modo adhibentur ac Leontodon. Radices ante caulescentiam esculentæ sunt, & siccatae pani conficiendo intervium.

651. **ARCTIUM**. Caules priusquam flores emittunt dissecti, cortice nudati & rite concocti tan-

tanquam Asparagi sapiunt & nutriunt, crudæ quoque cum oleo & aceto comeduntur.

653. **ONOPORDUM**, Disci florum & caules juniores, ut in Cynara esculenti sunt. *Bæhm. Lips. 186.*

659. **CARDUUS** *Palustris*. Omnes fere cardui, verno tempore, dum adhuc non flores egerunt, nec calyces emiserunt, eundem quem Arctium præbent usum.

666. **TANACETUM**. Folia tenella in placentis ex ovis & farina gratissimum caussant ferculum.

667. **ARTHEMISIA** *vulgaris*. Folia in Anse-re Trajano infarcta saporem ipsi conciliant gratum.

670. **ABSINTHIUM** cerevisiis acidis imponitur, ad eas corrigendas.

711. **CNICUS**, in Scania reperitur. Folia loco Brassicæ, maxime in Russia, adbibentur; & huic quoque usui sufficiunt, quum & ampla excre-scant & multa.

712. **CALENDULA**. Radio corollæ multi pro Croco utuntur, dum boni & fragrantis saporis at-que odoris est.

744. **CALLA**. Vestrobotnienfibus aliisque sto-lones hujus repentes nec raro integras paludes sub-tegentes, colligere, e radiculis foliisque (licet ple-rumque ante foliorum eruptionem, primo nimi-um vere conquirantur) purgare & dein siccatas, comminutas inque farinam redactas, per unicam horam in aheno, donec feculæ istæ subcidant, conco-quere mos est; hæ denique feculæ, aqua effusa, iterum exsiccantur, sicque ad panem conficiendum

con-

conducunt; adeoque ex acri ista herba, fit panis sup-
pidus ut ab Aro, Borealiibus nostris sub nomine *mis-
sebrød* notissimus. Ac uti nuper in Gallia ex Aro
Pulverem Cyprium præstantissimum præparare cœ-
perunt, foret nobis experiendum an non ex hoc
Ari congenere idem effici posset, præsertim cum
pulvisculum illud admodum care vendatur &
pauci hujus conficiendi privilegia consecuti sint.

773. URTICA, *perennis*. Verno tempore, dum
primum e terra prorumpit, loco Brassicæ vulgo præ-
cipuum obtinet locum.

776 BETULA. Succus primo vere ex arbore
sauciata stillans dat potum diureticum suavissimum;
fermentatus dein & rite præparatus cum vino cer-
tat, nec raro a nonnullis per totum fere annum
conservatum in mensis proponitur.

748. QUERCUS. Glandes premente annona
vulgo pro pane adhibentur, multum tamen obstru-
unt, eas namque antequam moluntur igne torrere
nescit vulgus.

785. FAGUS. Glandes hujus si ad cibum ap-
plicantur temulentiam inducunt & Cephalogiam,
leviter itaque more Castaneorum antea torrendæ
sunt, aut etiam bene siccatae & ad farinam redactæ
in aqua coquendæ sunt & elixandæ in modum Cal-
læ, ut inde vi sua narcotica liberatae ad panem ma-
gis idoneæ fiant, gravius vero igne maceratae ab-
eunt in succedaneum Coffeæ.

787. CORYLUS. Nucum in cibariis usus
nemini later.

788. PINUS. Dalekarli alique ex hac arbore panem sibi comparare probe norunt; selecto namque trunco maxime æquabili, cui minima inest resina, corticem ipsi detrahunt, idque verno præcipue tempore dum eum facillime demittit, quem deinde siccatum in umbra, leviterque, ut porosus fiat, tostum, diminutum denique & in farinam molendo contusum, ad panem succedaneum tenuissimum, Sv. *Tunnbröd*, conficiunt; observandum vero, quod farinam aqua calente antea elixatam, cum aliquantulo frumenti plerumque commiscere solent, & hoc ita præparato, non tantum inedia pressi victitant, sed & uberiore licet annona gauderent nonnulli, hoc nihilominus vescuntur, ne tandem desuetudo abs hujus esu frequentiori, nimiam ipsis adferat molestiam. Pueris nostratibus in deliciis est comedere librum recentem primo vere cultello vel filo orichalceo deraſum. It. *Oeland. 127.* Turiones pini destillati spiritum dant optimum, fragrantissimum.

789 ABIES. Liber primo vere eodem modo quo Pini a pueris interdum abraditur & ingurgitur. E foliis Abietis more Canadensium potum conficere sapidum & salubrem nuper docuit Cl. D. *Kalmius in Act. Stockb.*

817. MYRICA, succedaneum Lupuli majorum nostrorum, & hodie quorundam rusticorum; nisi vero sat diu coquatur, cephalagiam causat certissime.

818. HUMULUS. Strobilos cerevisiæ ut ab acescentia præservetur vulgo addunt. Turiones primo

mo vere erumpentes in cupediis magnatum consumuntur. Belgæ quoque ex oris borealibus magnam harum copiam ad mensas suas emunt.

824. JUNIPERUS. Baccæ contusæ in potum dulcem quidem & diureticum, sed ab acescentia præservatu difficilem, elixantur, nec non ab iis extractum coquitur Svetice *Enbårsmos*, quod nonnullis pro jentaculo est, sed medicina erit potius quam alimentum. Spiritus quoque ab iis destillatus ubique notissimus est.

832. EMPETRUM. Baccæ solummodo a gulosis & voracibus pueris comeduntur, sed justo majori copia ingurgitatæ cephalagiam inducunt.

846. POLYPODIUM *Filix mas*, Siberienses cerevisiæ incoquunt, unde gratus odor saporque rubi.

959. LICHEN *ciliatus*. Hic leviter coctus & dein ad jusculum præparatus, vel in panem conficiendum siccatus, Islandis diu innotuisse, indicant *Æta Hæfniensia*. nuperrime quoque in *Ætis Holmensibus* descriptus reperitur.

1010. FUCUS, aqua fontana irrotatus, & in loco calidiori suspensus saccharum exsudat. *Barth. Act. Dan. 4. p. 109.* folia etiam tanquam Lactuca esitari *Sibaldus in Scotia illustrata* refert.

FUNGI 1039. *Pepperling*. 1045. *Champignon* 1049. *Chantarella* 1052. 1097. 1098. &c. in mensis magnatum quam pauperum notiores, frequentiores. Varii insuper fungi esculenti sunt, at plurimi, quod non dolemus, nobis adhuc quoad usum ignoti. 1102. magis ut condimentum cibi quam alimentum colligitur.

1116. LYCOPERDUM inter fungos esculentos primum tenet locum; sed pauperibus potius quam divitibus inservire animus est, &

Vilibus ancipites Fungi ponantur amicis
Boletus Domino.

Breviter jam exposito primario plantarum in cibariis usu, non incongruum fore existimavi Catalogum heic annectere, quo uno velut intuitu, quot & quanam enumeratarum plantarum cuilibet ciborum præcipue applicentur generi appareat. Sic adhibentur

Pro Pane	Rosa	Malus
Scirpus	Stachys	Betula
Bromus	Melampyrum	Abies
Festuca	Orobus	Juniperus
Avena	Pisum	
Lolium	Trifolia	Ad Spiritus
Triticum	Scorzonera	Heracleum
Convallaria	Cichorium	Cratægus
Rumex	Calla	Sorbus
Epilobium	Quercus	Malus
Bistorta	Fagus	Pinus
Polygonum	Pinus	Juniperus
Helxine	Lichen	
Arbutus		In Pulmentis
Spergula	Pro Potu.	Festuca
Cratægus 2. sp.	Heracleum	Polygonum
Sorbus	Cratægus	Helxine
Filipendula	Sorbus	Lichen

120. P.

In Acetariis

Salicornia

Valeriana

Primula

Apium

Cochlearia

Sisymbrium

Erysimum

Cardamine

Leontodon

Lapsana

Cichorium

Olera Cocta

Anchusa

Primula

Campanula

Chenopodium

Scandix

Carum

Cepa

Rumex

Ranunculus

Sinapis

Crambe

Malva 2 sp.

Hypochaeris

Sonchus

Cnicus

Urtica

Fructus Horraei

Corni

Ribium 4. sp.

Vacciniorum 4 sp.

Arbuti

Padi

Cratagi

Mali

Cerasi

Rose

Ruborum 5. sp.

Fragariae

Juniperi

Empetri

Nuces

Trape

Coryli.

Radices coctae

Campanula

Dauci

Cari

Apii

Tulipae

Stachyis

Brassicae

Orobi

Scorzoneræ

Tragopogi

Cichorii

Turiones

Chenopodii

Eryngii

Heraclei

Angelicae

Asparagi

Convallariae

Epilobii

Sonchi

Arctii

Carduorum

Pini

Abietis

Humuli.

Ad Robos &

Gelatinas

Ribes 4 sp.

Berberis

Vaccinia 3 sp.

Malus

Cerasus

Rosa

Rubus 3 sp.

Fragaria

Juniperus

Con-

Condimenta

TERCULORUM

Primula

Scandix

Carum

Cepa

Porrum

Rumex

Oxalis

Sedum

Sempervivum

Malus

Rosa

Origanum

Lepidium

Cochlearia

Sinapis

Tanacetum

Aribemisia

Fungi

Lycoperdum

VINI

Primula

Prunus

Rubi 4 sp.

CEREVISIÆ

Geum

Absinthium

Myrica

Humulus

Polypodium

SPIRITUS

Angelica

Carum

LACTIS

Pinguicula

Rumex.

Succedanea

SUCCUS

CITRI

Berberis

THEÆ

Prunus

Origanum

AROMATUM

Acorus

COFFEEÆ

Fagus

SACHARI

Heracleum

Acer

Fucus

CROCI

Calendula.

157. Page

MIN HERRE.

Att beröma Eder dygd och Edert snille,
borde väl nu vara mitt göromål; men
som den förre icke allenast förbjuder mig det, u-
tan ock jag dertill finner mig mindre förmögen;
och vi af det senare hafve ett så öfvertygande
prof i händerna; vill jag hellre önska, att Eder
möda, som alltid varet ledd af ädla affigter, må-
te nu och framgent vinna den belöning, som så
mångfaldigt öker Eder sällhet, att den upfyller E-
dra vänners nöje och önskan.

JOHAN GEZELIUS.